APOLOGIA.

CIRCA OPPOR-
TVNA TEMPORA AD EVACVAN-
dum per ſanguinis miſsionem in morbis praeſertim febrilibus, illam expoſtulantibus, iuxta Hippocratis & Galeni placita. Vbi etiam duo loca apud Galenum difficillima, ad eius mentem explicantur.

DOCTORE FRANCISCO XImenio Guillen Atequenſi, ac Medico Hiſpalenſi, Auctore.

Anno 1607.

CVM LICENTIA.

QVI ACCVRATE LEGERIT ea omnia præcepta, quæ ab Hippocrate traduntur circa opportuna tempora ad euacuandum in morbis præcipuè acuris, tam per venae sectionē quam per expurgationem; & exactè perpenderit rationes, quae in eiusdem cōmentarijs à Galeno adducuntur, semper & vbiq; inueniet, eorum mentem fuisse, sanguinis quidē detractionem duntaxat habere locum in morborum principijs; expurgationem quoq;, si materia turgeat; aliàs nunquā nisi in declinatione. Neutrum autem horum in incremento & vigore esse adhibendum. Conferamus ergo loca quæ hanc doctrinam manifestè demostrant; erubescimus enim cum sine lege loquimur. *Concocta medicari,* 1.apho.22.
inquit Hippocrates, *Atq; mouere non cruda: neq; in principijs, modo non turgeant,* & alibi *In acutis mor-* 1.aph. 24.
bis rarò, & in principijs medicinis purgantibus vti. Alio etiam loco, qui est instar omnium vnus, & magis ad rem nostram facit. *Cum morbi inchoant,* inquit il-
le, *Si quid mouendum videtur, moue; cum verò consistunt* 2.apho.29.
ac vigent, melius est quietem habere. In cuius commē tario Galenus diligens, ac fidus consultissimi illius senis interpres docet, hoc consulere Hippocratem, quia vt ipse sequuti Aphoris. indicat. *Cir-* 2 apho. 3
ca principia & fines omnia sunt imbecilliora; morbo autē consistente fortiora. Dicitq; Galenus. *Circa initia morborum salubrium,* (nam exitiales & deploratos minimè attingendos suadet) *tentanda esse maiora remedia, sunt antē hæc,* inquit, *Praecipuè quidem venae se*

ctio, nonunquam verò expurgatio. Quorum neutrū oportet morbo iam consistente adhibere; nam coctiones morborum tunc maximè fiunt. Vt igitur hae, addit, citius eueniant, melius est circa initia euacuare, quo minorem iam factam materiam faciliusnatura possit concoquere. Morbo autem consistente, cum iam natura concoquit, graecè πόῤῥ ἤδη πέπτει, *super vacuum est vacuare, tum propter alia: tum quia vis animalis magna ex parte eo tempore est defatigata, licet duæ aliæ, vitalis scilicet ac naturalis maximè fortes persistant.* Quam verborum Galeni seriem consultò huc transtuli, quòd ad rem quam paro, maximè pertineat.

Prima Hypothesis.

Sed vt noster sermo clariùs procedat, duo quidē priùs, tanquam totius opusculi structiles bases & fundamenta, a nobis sunt praejacienda. Primum est, quòd principium morborum tripliciter legimus apud Galenum vsurpari. Vno modo pro primo eorum insultu, quod quidem simplex est, nullā que habet latitudinem. Altero pro eo spatio temporis, quod vsque ad tertium vel quartum diem extenditur. Tertio, pro parte morbi totius, cum scilicet in principium, incrementum, statum, & declinationem fit diuisio. Atq; hoc modo sumitur pro toto cruditatis tempore, quod signa manifesta e coctionis definiunt.

1. Apho. cōmen. 12.
1. Cris. cap. 15.
1. In 1. Prorrhet. comment. 1

Vbicunq; igitur Hippocrates & Galenus principium, siue principia nominant, tanquā tempus idoneum ad euacuationem in morbis, necessariò iuxta eorum mentem sumitur principium in hac postrema significatione, nempe pro toto tempore cruditatis, iuxta quod Galenus alibi dixit:

1. Cris. c. 8

Pro

Proprium igitur vniuscuiusq; morbi principium coctionis signis determinatur, & Paulo infra ait, *tunc enim primū finitur, cum coctionis signa apparuerint.*

Secūda Hypothesis est, hos auctores, dum circa initia moborum iubenr facere praedictas eua cuationes, in vniuersum voluisse in incremento vitandas (nam de statu aperta mens eorum est) & licer expresè de incremento non loquantur, ex eorum ramen dictis & rarionibus elicitur. Quin imò expositores ferè omnes supra illum Aphorismum, *Cum morbi inchoant.* & omnis medica schola sub vigore etiam incrementnm includi praedicanr. Sit pro mille testibus vnus Anronius Musa, Brasauolus, Ferrariensis, cuius hæc sunt verba in eiusdem Aphorismi commentario. *Et si ἀκμὴ, idest, Vigor, sit morbi status, & tempus maioris pugnæ, tamē in praesentiarum sub vigore augmentum vniuersale intelligimus, quoniam & in hoc tempore melius est quietem habere. At si fieri contingeret, augmentum commodius est quam status.* Haec postrema verba in posterū memoria seruāda velim. Idem etiā sensisse viderur egregius & verè regius Medicus Vallesius, cū ait. *De tēporibus quidē vniuersalibus morbi, rectè dictum est ab Hippocrate morbis inchoantibus, si quid videtur mouē-dum moue, elapso verò principio, euntibus que morbis in vigorem, ac multo magis in ipso vigore, melius est quietem agere.*

Secunda Hypothesis

Secundo Apho. 29.

Musa in cōment.

Vallesi. lib. 4. Meth. c. 2.

Incrementū sub principio non includitur.

Quòd autem incrementum sub principio non comprehendatur, hac vnica rarione demonstro. Principium, Galeno teste, in supra adductis Aphorismis ab Hippocrate accipitur pro roto tempore

lib. de toti. mor. temp. cap. 2.

ie cruditatis, ergo nullo modo sub principio augmētum includi potest. Principiū namq; signis coctionis terminatur, quae in incremēto apparere solent, iuxta quod Aetius perbellè scripsit. *Qua igitur die apparuerint in superfluitatibus quæ excernūtur, manifestae coctionis signa, in ea dicimus principium totius morbi cessasse, & incipere ipsum augmentum.*

Tetrab. 2. serm. 1. cap. 6. in fine.

Incrementum sub vigore comprehenditur.

Quòd verò sub vigore etiam incrementum cōtineatur, preater quā quod est medicorum (quos legerim) omniū sententia, ex rationibus, quibus Hippocrates & Galenus moti, venae sectionē & expurgationem circa morbi vigorem non consuluerūt, perspicuè colligere licet. Nā præter eam quam posuit Hippocrates. *Circa principia & fines omnia debiliora, circa statū verò fortiora.* Praecipua omnium ratio est, quia in vigore natura est maximè intenta coctioni (*Coctiones enim morborū*, inquit Galenus, *tunc maximè fiunt*) & non oportet eam a suo opere distrahere. Quod proculdubio fieret, si eo tempore euacuaremus. Hæc ratio tam militat in augmento quam in statu; nam in vtroq; tempore natura vacat coctioni. Secunda ratio est, ne impediantur crises. Hæc quamuis magis militet in vigore (cum eo tempore instent crises) nihilominus etiam ex euacuatione in augmēto impediuntur: & producitur vigor, quòd natura ob euacuationem diuertatur ab incoepto opere. Addit Galenus aliam. *Quia in vigore magna ex parte facultas animalis est fatigata, licet aliæ duæ fortiores persistant.* De quo postea in responsione ad argumenta. Aliae si quæ sunt rationes, vel expurgationem expectant, vel

2. apho. 30.

3. cris. cap. 5. & 2. apho. 29. l. de toti mor. tempo. c. 3.

In comen. eiusdem Aphoris.

vel minus his praecipuae sunt. Omitto ex industria illam, quam potissimam censet Galeni loci expositor, scilicet in vigore & declinatione morbi nõ adesse vires. Vnde colligit in his duobus tẽporibus non esse sanguinem detrahẽdum. Cuius cogitationis falsitas & error postea ex nostra interpretatione in Galeni loca de optima secta ad Trasybulum, luce clarius apparebit. *cap. 40. cap. 41.*

In hoc tamen stat, τέκμαρσις solers, seu exactum medici iudiciũ, vt a principio talis euacuatio fiat, ac tãta, vt sit sufficiens pro plenitudinis & virium ratione, ad hoc quòd natura reddatur potentior supra residuum. *Leuata namq; quae corpus nostrum regit natura, exonerata que eo quo velut sarcina praemitur, haud aegrè quod reliquum est vincet. Itaq; proprij muneris haud oblita, & coquet quod concoqui est habile, & excernet quod potest excerni.* Et hoc est, quod Galenus alibi magis diuinè quam humanè docuit, dicens *Ipsa per se auxilia sine naturae adminiculo causas morbi extirpare non posse, & fermè solum impetum, motus que principium naturæ inijcere, reliqua per se naturam administrare ac perficere.* *In quo stat exactũ medici indiciũ circa euacuationem in principio. lib. 11. metho. cap. 15. lib. de opt. sect. ad tra. cap. 41.*

Transacta autem hac principij occasione, cum morbus est in augmẽto, & iam natura incoepit cõcoquere, non debet medicus esse impedimento naturae quae cõtra morbum agressa est pugnam, & iam manifestè operatur. Hinc elucescit mirũ Hippocratis & Galeni artificium, quo jubeat faciendam euacuationem in morborum principijs (*Etenim hoc tempus quod morbi principium nominant, inquit Galenus, ad praesidia ferenda mirum in modum conducit*). *Lib. de toti. mor. temp. cap. 12.*

ducit) antequã scilicet natura cum morbo praeliũ inierit, nam quando iam aggressa est, & incipit vincere, non oportet illam a suo opere retrahere, maxime cum facta est iam in principio euacuatio conueniens, & pro multitudine & virium ratione sufficiens. Factam autem esse sufficientem sanguinis detractionem in principio, disertissimè docuit (quisquis ille fuerit) Paschalij Scholiastes, qui de febris cõtinentis curatione agens, in hunc modum scripsit. *Post sufficientem sanguinis missionem quam cognosces ex coctione quae in vrina apparere incipit, cum iam curata sit causa obstructionis, ad hanc veniendum est.* En igitur (amice lector) etiam hic Scholiastes, quem multum legit & diligit expositor, aduersus illum est.

lib.2. de curan. mor. cap.1.

Sufficiens sanguinis missio ex coctione in vrina apparẽte cognoscitur.

Sed quid mirum? nam cum veritas vna sit, nulli dubium esse potest, aut debet, quin ille qui ipsam cũ Hipp. & Galeno fuerit assequutus, sibi & ipsis perpetuò cõsentiat, ab amico verò dissentiat. Si enim ex hoc viro (quẽ verũ Galeni discipulum & strenuũ methodi obseruatorẽ Auctor expositionis apellat) eo tẽpore sufficiens sanguinis missio facta iam est, quando in vrina apparere incipit concoctio; ergo minime facienda in incremento, cum in hoc tempore concoctio manifesta iam apparuerit.

Facta sufficienter euacuatio in principio ab Hippoc. & Galeno supponitur.

Factam autem in principio euacuationem sufficientem absq; dubio Hippocrates & Galenus supponunt; nam cum omnia practica praecepta sint metrum & mensura, & veluti Polycleti Canon ad ordinariam, legitimam & regularem curatio-

nem

nem, omnia requisita pro eorum veritate supponē da vouisse ipsosmet legumlatores, credere par est. Id quod ferè omnes expositores supra primū Aphorismorū cum Hippocrate animaduerterūt dicente. *Non solùm medicum praestare se oportet opportuna facientem &c.* Cum igitur venerādus ille senex statuit. *In acutis morbis rarò, & in principijs &c.* & alibi, *Medicari in valde acutis, si materia turgeat, eadem die &c.* & *Cum morbi inchoant, si quid videtur mouēdum, moue &c.* Praesupposuit quòd medicus vocetur à principio, & quòd optimè vim & causā morbi noscat, illisq; in tēpore opportuno, videlicet principio adhibeat auxilia morbo & causae morbificae proportionata: aeger verò se ipsum praebeat faciētem quae oportet, nempe medico obedientem.

1. Aph. 1. *1. Apho. 24.* *4. Aph. 10* *2. Aph. 29*

Ex his quae hactenus a nobis dicta sunt, tanquā fundamenta firmissima; (vt pote Hippocratis & Galeni decretis maximè consentientia) satis cuique arbitror patere, tempus idoneum ad sanguinis missionem in morbis illam expostulātibus praecipuè in febribus, duntaxat esse principium. Quod institutum, intentum que satis superq; probasse mihi videntur Horatius Augenius de missione sanguinis, & Laurentius Ioubertus de iteranda saepius phlebotomia eodem in morbo.

Principium duntaxat ad venae sectionem tē pus idoneū.

lib. 8. cap. 6 & 12.

Verùm quia celeber Galeni locus, qui extat libro nono methodi (vbi febrium continentiū curationem instituit) totam nostrā fabricam euertere videtur, eius explanationi tantisper nobis immorandum est. Is quidem ita graecè legitur. ἰάματα δὲ συνόχων πυρετῶν δύο ταῦτ' ἐστὶ μέγιστα. φλεβοτομία καὶ ψυχρόν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἐν παντὶ καιρῷ, φερούσης γε τῆς δυνάμεως.

In 1 respō. ad Alex. Candi *c. 5.*

Maxima vero febrium cōtinentium remedia haec duo sunt de tractio sanguinis & frigida potio. Verùm illa nullo nō tēpore, modo vires sustineant. Qui locus multis errandi praebuit occasionē, eum illius sensum nondū penitus calluerint. Videamus primò quid alij senserint, posteriùs meam proferam sententiam.

Vaesius cō-ment. med. cap. 12. de pleuri. pro-pe finem. Sunt qui per verba, *Nullo non tempore*, omnia quatuor vniuersalia morbi tempora intelligant, è quorum numerò est Petrus Vaezius Lusitanus, qui in suo satis erudito comentario medico, hoc Galeni loco adductus, tenet in omni tempore etiam coctionis, posse sanguinem mitti. Quem per otium lector videre potest.

Nouus quidam huius loci expositor, quem iam diu scrupulus hic vrgebat, in quadā exercitatione circa opportuna tēpora ad sanguinis missionē in morbis illā postulantibus, praecipuè in febribus, quā Hispali nuper in lucē edidit, fatetur se, cū adhuc esset Tyro, primùm hunc Gal. locū de tribus synochi differentijs scriptum intellexisse; verùm posteà miles iam veteranus palynodiam fecit, cum iam scilicet sui iuris factus esset,

Candidior postquam tondenti barba cadebat.
Respexit tamen, & longo post tempore venit

In hanc sententiā, vt videlicet verbis illis. *Nullo non tempore*, velit Galenus in principio & incremento harum febrium sanguinem esse detrahendum. Nescio profectò quo logico organo instructus, propositionem vniuersalem affirmatiuam (si intelligeretur a Galeno de morbi temporibus) ad duo tantùm tempora morbi restringat. Nam qui

dicit

dicit omne tempus morbi nullum excludit. At Galenus tam optimus logicus fuit quam medicus, atq; iccirco id dicere non potuit. Sed iam audio huius loci expositorē aduersus me dicentē quòd propositio est conditionalis, quae nihil ponit in esse, ac proinde dictionem illam, *modo*, controuersiā dirimere. *Nam idē est dicere*, inquit ille, *venas esse tantùm secandas in principijs, incrementis que morborum, quā in methodo (assignato morbo exposcente) consulere vires robustas, substinētesq;.* Si enim ipse, (de Galeno loquitur) *transactis initio incremētoq; morbi (& cum illo omnis schola medica) de Viribus costantibus dubitat, scripsisse nunc, verùm illa nullo non tempore, modo vires substineant. Ipsissimum est, ac exarasse. Horum neutrū oportet adhibere morbo consistente, non enim*, inquit ille, *sunt vires constantes de Galeni sententia, nisi initio, & augmēto morbi. Itaq; dicere sanguinem mittendum nullo non tempore, modo vires sustineant, est idem ad dixisse, venam secandam in initio & incremento; in istis enim temporibus vires sustinere solent, non verò in reliquis temporibus.* Hactenus Galeni loci expositor. Cui facillimo negotio responderi potest, quòd vbi cumq; Galenus praecipit vaene sectionem in principio, semper virium roboris cōditionem ponit: & merito quidem, quia alter est, imo praecipuus (vt ipse alibi scribit) ex necessarijs scopis. Atq; ita nō ideo addidit cōditionē, *modo vires sustineant*, vt principium & incrementum includeret (vt pote in quibus, vt ait expositor, vires sustinere solent, nō verò in reliquis temporibus) sed vt etiam principium reiiciendum ostenderet, nec ab eo auxilij occasionem esse captādam, si aliquā-

Obiectio.

Responsio.

1. De ratio. vict. com. 45.

do etiam initio morbi vires non sustineãt. Proinde hoc in loco Galenus dixit. *Verùm illa nullo non tẽpore,* (videlicet inquo est materia cruda) sanguis est mittendus, modo vires sustineant.

Hic Galeni loquendi conditionalis modus, cũ venam secãdã praecipit, etiã in principio morbi, si attẽtè legatur, mille in eius locis reperitur. *Itaq;* inquit ille. *Si quãdo vel secũdo a principio die vires exolui videãtur, a vena secanda abstinebimus.* Tantũ abest vt Gal. virium roboris conditionẽ posuerit ad hoc quod principium & incrementum tantùm includeret, vt etiam principium excluderet, si virium robur nõ adfuerit. Nullibi autem apertiùs id Gal. docuit quam libro vndecimo methodi, vbi de harum febrium curatione per venae sectionẽ agens dicit. *Si vires eius qui exputredine humorum febricitat, valentes sint, statim mittendum esse sanguinem, si cruditas ventris non sit, statim incipiente morbo.* Nec sibi repugnare (vt male Lemosius. ait) mihi videtur hic Galenus, dum dicit se paulo supra ostendisse synochum in viriũ imbecillitatem non incidere; hic verò etiam in principio morbi virium roboris conditionem ponat. Nõ enim absolutè, sed vt plurimũ eam in robustis fieri dixit lib. 9. meth. vnde semper & vbiq; cum Hippocrate virium roboris conditionem, vt pote necessariam Galenus ponit.

Lib. de cur. rat. per san. miss. c. 20.

cap. 14. in initio.

In coment.

cap. 3.

4 De ratio. vict. 19.

Sed vnde discessi, eo iam reuertor. Quidq; ego circa huius loci explicationem sentiam, ita me expedio. Si tempus, graecè καιρός, de quo dubitatur, aequiuocum sit ex suppositione expositoris, ex Aristo-

Arist.sent. priùs distinguendum fore censeo. Ita enim non laborabimus in aequiuoco, vt reliquis huius loci expositoribus contigit. Tempus in medicina, sicut canis in logica, aequiuocè de multis dicitur, ac proinde multa diuersa tempora significat. Primo modo dicitur tempus de spatio illo temporis extrinseco, in quo tanquam in stadio omnes morbi percurrunt, donec meram contingant, id est, terminentur. Sic enim Diaria vnum percurrit diem. Morbi exactè peracuti quarto, peracuti septimo, acuti quatuordecim diebus terminantur. Quartana menses vel annum perdurat. Hoc tempus primo modo sumptum, a Philosopho numerus motus secundum prius & posterius definitur. Quod annorum, mensium, dierum, noctium, horarum &c. numero circumscribitur. Tēpus hoc appositissimè (meo videri) M. T. Cicero in hunc modum definiuit. *Tempus autem est id quo nunc vtimur, (nam ipsum quidem generaliter definire difficile est) pars quaedam aeternitatis cum alicuius annui, menstrui, diurni nocturni ve spatij certa significatione.* De hoc Gal. in eodem huius loci capite loquitur, quando paulo inferius dixit. *Nam si praecedat ciborum cruditas, tanto tēpore differre venae sectionē jubebis, quantū satis fore, tum ad eorum concoctionem, tum vt excrementa descendāt, videatur.* Secundo modo sumitur tempus pro occasione, quae nihil aliud est, quam tēpus opportunū ad auxiliorum exhibitionē. De hoc dicebat Hippocrates, καιρὸς ὀξὺς Occasio praeceps. Hoc que vocatur auxiliorum tempus. Tertio dicitur tempus de morbi temporibus, quae in morbis materiali-

Tempus de multis aequiuocè dicitur

Tempus tripliciter accipitur.

Lib.4.phis. cap.11.

Lib.1.de Inuencio.cap.55.

Lib.9.met, cap.5.

1. *Aph* 1. *& epist. ad Crate.*

bus sunt quatuor iuxta materiae alterationē, principium scilicet, incrementum, status & diclinatio (quae quidem se habent veluti quaedam morbi aetates) vnde merito tempora cruditatis & coctionis appellantur.

Distingue tempora, & concordabis iura

Quòd si rigidus aliquis logicus adhuc dicat, tēpus non esse aequiuocum, sed analogum (quae melior opinio est) tunc aptiùs, cū tempus sit per se sumptum, stabit pro primario, & famosiori significato, quod tempus simpliciter, & absolutè dicitur; & satis cautè ponitur hoc in loco a Galeno logicae etiam peritissimo. In quo tantùm agit de occasione mittēdi sanguinis in synochis febribus; quam docet non esse desumendā ex numero dierum (quod alij medici factitabant) quem elegantissimè per verba illa, *nullo non tempore*, ab occasione secludit.

Pro cuius doctrinae, & loci maiori explanatione antequam ad eum exponedum me accingam, nō nulla scitu digna maximè Tyronibus circa literam capitis, iuxta Galeni methodum in curandis his febribus praecipuè putridis, sunt a nobis praemittenda. Primò docet Galenus duobus maximis remedijs synochum esse curandam, sanguinis detractione, & frigido potu. Curatur primò venae sectione, quia cum in synocho praesertim putri, reperiantur septem illi affectus, de quibus lib. 11. methodi & pluries alibi. Primus est febris 2. putredo. 3. prohibita ventilatio. 4. obstructio, 5. humoris

moris multitudo 6.crassities, 7.viscositas. Multitu dinis copia obstructionem efficiens, quae resolutiua methodo, vltimo loco fuerat inuenta, in exe quutione prima omnium sui ablationem, quae fit per contrarium nempe euacuationem, indicat. Cum autem obstructionis causa sit sanguinis mul titudo, per sanguinis de tractionem euacuãda est. Quae maximum remedium est, & praestantissimum pro hac febre curanda. Itaq; cum synochus morbus sit magnus, imo (vt Galeni verbis vtar) maximus acutissimus, & grauissimus cum magna plenitudine, magnum expostulat remedium euacuans. Quare de sanguine mittendo ita delibera-mus. Synochus est magnus affectus cum plenitudine omnium humorum exposcente magnã omnium euacuationẽ; sed magna omnium humorũ euacuatio solùm fit venae sectione (nam inedia, frictio balneum, & vniuersum exercitium, quibus fit omnium humorum euacuatio, Galeno Autore, non sunt magna remedia, non enim affectus magnitudini & celeritati satisfaciunt) quare illis vtendum non est. Neq, expugatione, quia illa om nes humores non euacuat. Est enim expugatio hu moris sua qualitate peccantis euacuatio. Erit igitur sanguinis mittendus vt plenitudinem sanguinis, causam obstructionis in omnibus vasis maximis (qualia sunt quae inter inguina & alas) existẽtem euacuemus. Quia huius obstructionis causa (vt ex lib.9.methodi c.5.& ex prima historia cap. 4. colligitur) est plenitudo, non ea quae est ad vires, sed quae ad vasa; eodem enim loco Galenus

lib.2. Aph. 22.

lib.9.meth. c.5. de sanguinis mis. cap. 12.

4. meth. c. 6.& lib.de sanguinis mis.cap.10

plenitudinem quo ad vires synochum non efficere scribit.

Quatuor venae sectionis scopi. Sed cum venae sectio sit auxilium, necessariò habere debet omnes quatuor illos auxiliorũ scopos. Hi verò sunt qualitas, quantitas, occasio, & vrendi modus. *Qualitas.* Qualitas est ipsa sanguinis missio, quantitas illius ex affectu, viribus, aetate, regione &c. desumitur. In synochis itaq; febribus docet *Quantitas. Vnde sumitur.* Galenus, maximam copiam sanguinis esse euacuãdam etiam vsq; ad animi deliquium. De quibus loquutus est, cum in ardentissimis febribus sanguinem detraxit vsq; ad animi defectionem. *1. Apho. 23.* Deliberat autem ille ex maxima plenitudine, & viribus admodum robustis (quibus qui synocho corripiũtur, constare solent) semel sanguinis detractionẽ vsq; ad animi defectum (quod annotandum, & nõ imitandum in his nostris temporibus existimo) si verò propter vires id non liceat, reiterata venae sectione suppleat. Postremò docet, sanguinis detractionem esse adeò necessariam in curãda synocho, vt hoc remedio omisso, in summũ discrimẽ deueniant aegrotantes, nisi eos vel virium robur, vel largum sanguinis profluuium, vel sudor copiosus a manifesta pernitie liberet.

Sed de quantitate satis; iam ad occasionem redeo. Cuius hic mentionẽ fecit Galenus, cum ait. *Verùm illa nullo non tempore, modo vires sustineant.* *Occasio venae secandae vnde desumitur.* Occasio mittendi sanguinis sumitur ex affectu postulante, & absentia impedientium. Quod postulat venae sectionem, est sanguis peccans quantitate; qui vt euacuetur, sanguis detrahendus est dun

taxar

taxat in principio, seruato scilicet veteri praecepto euacuandi circa initia. Id quod passim ex Galeni verbis colligere est, cum sanguinem detrahit, nō solùm in febribus synochis, sed etiam alijs morbis. Lib. 9. methodi cap. 4. & 5. vbi de synochis agit, *statim*, inquit, *a principio nō euacuarunt*, alibi. *Tantū principio detrahere*, & li. 11. meth. c. 14. vbi de sanguinis mittendi ratione in synochis agit, sic in ipsius capitis exordio ait. *Quippe si vires eius qui ex putredine humorū febricitat, valētes sint, mittēdus statim sanguis est, si cruditas ventris nō sit, statim incipiēte morbo.* Quinimo in duabus historijs quas refert, in primo aegroto, iuuene palestrae perito, qui febre synocho sine putredine laborabat, tertia nocte sanguinem detraxit vsq; ad lipothymiā, ex qua alui deiectione, bilis vomitu, & sudore supetueniēte, protinus febris fuit extincta. Adeo vt abastantibus per iocū febrē iugulasse dictus fuerit Galen. In altero seruo, qui synochum putrem patiebatur, protinus secundo die, in quo putrescentium humorum euidentes erant notae, sanguinem misit vsque ad animi deliquium. Quid plura? ausim asserere nunquam & nusquam apud Galenum reperiri quòd in curandis febribus continentibus in incremento venas secuerit. Nam vel semel subitò & affatim sanguinem detraxit vsque ad animi defectionem; vel eadem die iterauit. *Iteratae autem*, inquit ille, *detractionis tempus, in quibus simpliceter euacuare studemus, eodem die esto.* *lib. de sang. miss. c. 21.*

lib. 11. metho. cap. 14. & 15.

lib. 9. meth. cap. 4.

In casu verò quòd in principio venae secandae remedium fuit praeter missum, (de quo postea in

C secun-

secũdi Galeni loci explicationẽ agẽmus) ex eodẽ licet sanguinem mittere in incremento.

Adde etiam licere, si non fuerit facta sufficiẽter euacuatio in principio. Sanguis igitur mittendus est duntaxat circa initium, quando eo tempore est quod postulet, nempè sanguinis plenitudo, & non est quod illam impediat. Abest enim vt plurimum virium imbecillitas, quae sola praesidium hoc prohibere potest. lib. 10. meth cap. 2. *Rarius autem accidit*, ait idem Galenus, *vt protinus in primo secundo ve die vires imbecillae cernantur, accidit tamen interdum.*

Existente igitur affectu postulante, & non prohibente, venae sectio debet exerceri statim in principio, nulla habita ratione numeri dierum, quod aptissimè Galenus dicit verbis his, *nullo non tempore* (graecè ἐν παντὶ καιρῷ) Id est, omni vel quocunque tempore prima acceptione sumpto, ac si diceret, quocunque die, siue quacunque hora diei aut noctis (alibi namque de his febribus agens dicebat. lib. de sang. miss. c. 12. *Etiam per noctem sanguinem mittere non verearis.* Et hoc modo adequatè & completè (vt logicis terminis vtar) verificatur propositio vniuersalis affirmatiua. *Nullo non tempore sanguis est mittendus, modo vires sustineant;* Si intelligatur, (vt intelligi debet) de tempore quo nunc vtimur (quod rectè de finiuit Cicero) nō de morbi tẽporibus. Hoc enim Galenus scripsit contra antiquiores medicos, qui ex numero dierum mittendi sanguinis occasionẽ desumebant. Quorum absurdam opinionem tesellit, ipse libro de curandi ratione per sanguinis

missio-

missionem: alij enim, vt ibi scribit, ridiculè non nisi post tertium diem venam secabant, ij que Diatritarij dicebantur, quòd ante tertium diem neque cibum, neque medicamentum exhiberent. Cuius sectae fuit Thesalus inuentor. De his meminit libro 11. methodi, & alibi. 4 meth.c.4 cap.5.

Alij contra istis repugnantes (cuius opinionis videtur etiam esse Celsus) vltra quartum diem venae sectionem prohibebant: Quorum etiam alicubi mentionem fecit Galenus. Contra quos omnes sic ait. *Igitur in summa hoc sciendum primùm, quòd in sanguinis missione dierum numero non sit attendendum, quocunque enim die* (attende ingeniose lector, idem enim est libro de sanguinis missione, *quocũq; die*, quam in methodo, *nullo non tempore, modo vires sustineant*) ad *sint scopi, etiam vigessimo sanguis est detrahendus*. Quasi diceret, primo, secũdo, tertio, & quarto, & alijs deinceps, modo vires constent; nõ enim dierũ numerus sanguinis detractionẽ describit, sed scopi. Nã cum apud Gal. duo primi principesq; sangui. mittendi scopi sint, morbi magnitudo, & virium robur (quippe qui invnũ consentientes, id perpetuò remedium in morbis exposcentibus requirunt) his ambobus praesentibus, quocunq; tẽpore, siue diurno, siue nocturno, quocũq; die, siue primo, secundo, tertio (aduersus Diatritarios) siue quarto, quinto, sexto, & alijs deinceps (aduersus illos medicos, qui vltra quartũ diẽ sanguinẽ nõ detrahebãt) in his febribꝰ cõtinẽ tibꝰ vena secãda est

lib.2.cap.2. lib. 2. Epid. com. 3.79. lib. de sang. miss. c. 20. cit.

Descendamus igitur ab vniuersali, *nullo non tempore*, ad eius particularia. Quae facilè quilibet

ex multis Galeni locis in eius Oceano poterit ex piscari. Nam ferè omnia quae in definitione temporis a Cicerone tradita continentur, Galenus expressit, vbi de tempore hoc facit ipse mentionem. Tanta est termini vniuersalis latitudo & vis. De senibus enim lib. de cur. ratio. per sang. miss. lo-

cap. 13. quens, sic scriptum reliquit. *Itaque non numero annorum solum modo animum aduertes, quod quidam faciũt, sed et corporis habitui, nam sunt qui sexagessimo aetatis anno venae sectionẽ non ferant, cũ quidam qui septuaginta nati sunt annos, perferant.* Adeò magna est horũ scoporum, praecipuè virium roboris dignitas & vis.

cap. 5. Libro nono methodi. *Optimum igitur factu est*, inquit, (*Id quod nos semper in re quaque facere vidisti*) *statim non numero dierum, sed vni virium robori in febribus eius generis attentum esse, quippe quod si servatum sit, non solùm sexto, septimo ve, sed etiam sequentibus diebus sanguis est mittendus*. Alibi verò de febribus synochis agens in haec prorrumpit ver-

lib. de sanguinis missio. cap. 12. ba. *Nam in quibus tibi sanguinis ferbentis copia apparet, quam ocyssime eam euacuare conator, priusquam in principem aliquam partem ingruat; quam ob rem etiam per noctem sanguinem mittere non verearis. Si quidem ridiculum est quod quidã factitant, a secũda diei hora ad quintam aut sextam solũ modo sanguinem mittentes, haud alio quovis tempore.* Idem scribit eodem libro de sanguinis

cap. 21. missione, vbi haec leguntur verba, *Verùm si quis me moria tenet, quae toto hoc libro sunt dicta, nihil tale committet, sanguinem mittens qua vis diei noctis que hora.* Miror virum in hoc libro tam versatum, & totum illum memoria retinentem haec Galeni testimonia

timonia tam manifesta latuisse.

Hanc denique Claudij Pergameni mentem & doctrinã Auicennas ille Arabũ facilè princeps (tan quam interpres eius fidisſimus, qualem ſe ſe ingenuè fatetur) ſapienter explicuit, dum de febre ſan guinis curatione agens, hec verba ſcripta reliquit. *Euacuatio autem non eſt aliqua, ſicut phlebotomia ex manu, inquacunque hora accidat*, id eſt, inquocunque tem pore, vel, *nullo non tempore*. Hora enim apud Arabes tempus ſignificat, alibi namque ipſe ait. *Horamultũ calida, aut multum frigida prohibet a ſanguinis miſsione.* F.1.4.trac. 2.c.45. F.4. 1. cap. 3.& 5.

Quid apertius pro Galeni mẽte hoc in loco ex plicanda, ab interprete fidisſimo dici potuit? ma ximè cum addit, & non expectatur criſis, nec digeſtio, id eſt concoctio.

Vocetur etiam ex Neotericis, tanquam verus teſtis in huius noſtrae expoſitionis veritatem pro Galeni mẽte confirmandam, Paſchalij ſcholiator, qui de ſynochis agens, in hunc modum ſcribit. *Tum in ſynocho & continuis, dum modo adſint vires, quo cunq; tẽpore licet ſanguinem mittere; In intermittentibus ſolùm hora intermiſsionis.* O verum Galeni diſcipulum, ò denique ſtrenuum methodi obſeruatorẽ. Quid enim aliud eſt. *In ſynocho, dum modo adſint vires, quocũ que tempore licet ſanguinem mittere*, quam in methodo, *Verùm illa nullo non tempore, modo vires ſuſtineant.* lib. 2. feb. ſchol.1.

Ex quibus tam aptiſsimis & ſibi maximè conſentientibus locis, quis vel coecus etiam non videt, Gal. ſub vniuerſali, *nullo non tẽpore*, particularia tẽpo ris tempora intellexiſſe, non vniuerſalia morbi. Nihil enim aliud eſt, aut eſſe poteſt, *nullo non tempo-*

re vena est secanda, modo vires ferant, quam quòd in omni vel quocunque tempore, siue diurno, siue nocturno, quauis diei noctis que hora ad fine scopi, in febribus continentibus sanguis detrahēdus est. Ac proinde nō numero dierū attendēdū esse, sed vni viriū robori. Nō enim annorū, siue die rum numerus, nec horarum a venae sectione per se ac primò dehortatur, sed quod saepe saepius fit, temporis progressu vel concoquitur, aut concocta est materia, vel vires dissoluuntur, aut sunt iam dissolutae; quae etiam (licet raro accidat) vel secundo a principio die debiles esse possunt, (vt supra ex Galeno dixi) nedum procedente morbo.

lib.10.meth cap.2.

Sed vt iterū a particularibus, ad quae factus est descensus, ad vniuersale tempus ascendamus, ego non video quid pulchrius, quid elegantius, quid denique aptius & compēdiosius a diuino Gal. excogitari potuit, quā dicere. *Verū illa nullo non tempore, modo vires sustineant*, vt sub vniuersali, *nullo non tempore*, omnes eius partes & particularia tēpora amplectetur. Ita esse interpretandum hunc Galeni locum veritas animosa imperat.

lib.9.cap.5.

Dum verò Galenus in methodo dixit. *Non numero dierum, sed vni virium robori esse attendendum. quippe si hoc seruatum sit, non solum sexto, septimo ve, &c;* Quamuis ille censuerit his verbis, occasionem sanguinis mittendi non esse desumendam a tempore quod numero quorumdam dierū circūscribitur, adhuc tamen voluisse faciendam in principio, dum scilicet adhuc ad fine plenitu-

dinis

dinis & cruditatis signa, omnes ferè medici celebriores censere, ita vt principium vsque ad vigesimum diem extendant. Sed cum in acutis morbis decima quarta nedum vigesima non possit, vel potius non soleat, vigere indicatio venae sectionis; est qui dicat, Galeni sententiam non esse intelligendam absolutè, sed cum conditione, si videlicet aliquando contingat.

Iouber. in disput. de iteran. phlebo. Fern. 2. metho. cap. 13. Alderna. de med. vet. & noua cap 2. dialog. 3. cap. 5.

Hanc difficultatem olfaciens Iulius Alexandrinus in annotatione in illum textum libri noni methodi. *Non solum sexto, septimo ve, &c. ait. Non de synocha correptis dixit, hi namque non facile vltra septimum protrahi diem solent, sed de alijs multis, cuiusmodi quoque historiam in libro de curatione per venae sectionem in fine, iuuenis oculorum phlegmone laborantis, cui quidem venam secuerit ipse post diem demum vigesimum circiter.* Quae Alexandrini verba ideo transtuli, quia rarus Auctor est, & nō facilè vbique reperitur. Haec tamen explicatio, pace doctissimi viri dixerim, est extra Galeni mentem; nam cum dicat Galenus ibi, non numero dierum sed vni virium robori in febribus eius generis attentum esse, necessariò de synochis venit intelligendus.

Alij vltra principij cancellos progredientes, existimant Galenum sanguinem misisse in augmento. Quorū cogitationi occasionē ipse videtur præbuisse, cū ait. *Verū quoniam quintum saepe diē aut sextū ab initio expectant, prius quā nos ad curandū accersant, expedit nihilo secius quoq; sanguinē detrahere, etiā si huius auxilij primū tēpus sit omissum.* Idē sentire, aiunt, lib. nono meth. cum dixit. *Optimum igitur factu est, si tamen non*

Lib. de sang. misso. c. 20. cap. 5.

numero

numero dierum &c. Cui opinioni libenter subscribo, & concedo licere ex Galeno sanguinem detrahere in augméto, sed nõ tã frequẽter, vt nouus eius expositor cogitat, sed aliquãdo, non nunquã, interdum, & vt ita dicam raro, & quodam modo coactè. Nam cum Hippocrates, vt supra aduerti, omnia requisita pro suorum dogmatum veritate supposuisset ad ordinariam & legitimam curationẽ; & in primis quòd medicus vocetur a principio, non illi in mentem venit inordinatus curandi modus, quẽ postea (vt & alia multa) Galen. suppleuit, sanguinem aliquando mittens in incremento; nempe quando omissa fuit venae sectio in principio, atque id circo dicebat, *Etiamsi huius auxilij primum tempus praetertierit.* Ac si diceret, vera curatio est & legitima, euacuare a principio; si tamen hoc non sit factum, vel quia ab initio medicus non fuit accersitus. *Quoniam quintum saepe diem aut sextum ab initio expectant, prius quam nos ad curandum accersant;* vel ob medici incuriam, aut aegri timorem, vel ob aliquã aliam causam praetermissa fuerit in principio venae sectio, licebit nihil ominus in incremento venas secare, si adhuc sint plenitudinis signa, & virium robur sustineat; verũ non ita commodè fiet, quem admodum in principio, quinimo quodam modo coactè. Nam licet haec non sit regularis & ordinaria curandi ratio, quae (vt supra probaui) iuxta Hippocratis & Galeni decreta exigit circa initia multitudinis euacuationem; est tamen necessaria & coacta, instituta propter melius. Ex qua negari nõ potest aliquid incom-

incommodi consequuturam naturam; nihilominus multo maior est commoditas ex euacuatione plenitudinis in tempore importuno, quam ex omissione vtilitas. Tutius enim erat primis diebus videlicet in principio, id efficere, sed necessitas adhuc deonerandi naturam, cogit nos potius id aggredi extra debitum tempus, quam timor perturbationis naturae cõcoctionem iam aggressae, & in augmento manifestè coquentis, retrahat nos a necessaria euacuatione. Maius enim periculum imminet ex improportionata naturae plenitudine in acutis morbis (quos citò breuique tempore finituros speramus) nisi protinus auferatur, etiã si paulo tardius debito sit, quam naturae turbatio, quae ex venae sectione intempestiua oriri potest. Et in hoc euentu licet in incremento venas secemus, ad huc tamen in principio quamuis phisico, id facimus. Non enim tunc temporis sanguis mititur tam nomine illius materiae, quae iam concocta apparet, quam merito alterius crudae, quae nõ dum apparet, citiùs tamen & certò apparitura, si ad huc natura proportionatè exoneretur, ita vt supra residuum potentior euadat. Nam etiam si, *coctiones*, Auctore Hippocrate, *iudicij celeritatem, & securam sanitatem portendant*, Galenus tamen perpetuae veritatis hanc iudicat sententiam, dum modo absolutam concoctionem sequatur succi peccãtis sufficiens euacuatio. Necesse est enim & materiam satis esse concoctam, & satis excerni per affectionem quae in sanitatem irura est. Secũdo ad hoc quòd sit vera Hippocratis sententia, coctio debet

1. *Epid. sect. 2. 45.*

lib. 2. prog. comm. 67.

debet esse vniuersalis & perfecta. Nihil enim inconuenit, quampiam materiae partem esse concoctam; seu quapiam in parte priuatim concoctionem fieri, tota materia quae in venis continetur adhuc cruda. Ex qua potest aeger mori, vt Cratistonactae; & pictoris ancillae contigit; ductis enim ad suppurationem parotidibus perierunt.

1. Epid. sec. 2. 84.

Sed iterum ad incrementum redeamus; in quo sanguinem mittere in nostro casu nec ipse Hippocrates negaret. Qui non prorsus in incremēto, & statu prohibere euacuationem videtur, sed tātum modo consulere, quietem esse meliorem. Et hoc est quod satis prudēter Brasauolus innuit, cum in commētaria in illum Aphorismum. *Cum morbi inchoant*, dixit. *Sub vigore augmentum vniuersale intelligimus, quoniam & in hoc tempore melius est quietem habere. At si fieri contingeret, augmentum commodius est quam status.*

2. Aphor. 29.

Obiectio. Sed contra hoc potest obijci, *nisi leuetur natura in principio, quando, aut quo modo poterit concoquendo proficere? quorsum praeceptum Galeni de leuanda natura, exoneranda que humorum sarcina, si id nimis necessarium non esset? Si non exoneretur natura, quo modo poterit vincere*: interrogem ego, quo modo natura vincere potuit, quando omisso venae secandae remedio, vel viriū robur, vel largū sanguinis profluuiū, vel sudor copiosus ex manifesta pernitie aegros liberauit?

Responsio. An quia naturae forti nihil est impossibile? atque ita etiam haec subita morbi liberatio illi cōcedi potest, non quòd aegri, (vt nonnulli voluerunt, inter quos est Lemosius) con valescere ali-

quando, ac sanari sine morbi coctione possint (constat enim apud Galenum, salutarem nullum morbum esse, qui non principium, incrementum, statum, & declinationem percurrat) sed quod ipsa experientia saepe attestatur, vno interdum momento priora morbi tempora pertransire, ac statum ipsum quã celerrimè aduentare. Praeceptum verò Galeni de leuanda natura, saluberrimum est, in quit ille; ego verò dico, non esse simpliciter necessarium; aliàs nemo febricitans, omisso remedio, superstes euaderet. Multos autẽ praecipuè rusticos quotidie experiẽtia videmus, praetermisso remedio, nempe sanguinis misione, haemorrhagia idest sanguinis per nares effusione copiosa, euadere & sanari. Quod etiam contigit mulieri, cuius meminit Galenus libello aduersus Erasistrateos. Hactenus de primo Galeni loco.

lib. 7. meth.
quaest. 4.
De toti. mor
temp. cap. 3.
& alibi.
cap. 1.

Iam ad alterius explanationẽ accedo: censeoq; Galenum eo in loco hoc idẽ voluisse, nempe licere nonnunquam sanguinem mittere in incremento, quando videlicet in principio vel omnino auxilium fuit omissum, vel non sufficienter facta euacuatio. Extat autẽ locus libro de optima secta ad Trasybulum, vbi haec scripta reliquit. *Nõ enim in morbi decremento clister. inunctio, cataplasma'; vel usque ad hibeatur. & istorum cuiusque proprium tempus est. In pluribus autem morbi temporibus idem nonnunquam auxilium fertur*, graecè τὸ αὐτὸ ἐστιν, ὅτι βοήθημα ἐκκεῖνο μὲν. *Initio namque morbi & incremento sanguis mittitur.* Vbi annotanter Galenus posuit illud aduerbium temporis *non nunquam*, graecè: ἐστιν ὅτε (Ita enim legendum in codice

Alterius
Galeni loci
explicatio.
cap. 37.

græco, non vt hodie legitur cum inciſo poſt verbum ἔνι, dicimus enim ἐνίοτε, vel ἔσθ᾽ ὅτε. Quod idem ſignificat ac aliquando, interdum, quandoque & ex ipſomet Galeno idem eſt ac rarò. Quaſi diceret, ſanguinis miſsio, licet in principio morborũ

Lib. de optima ſecta. c. 38. frequentiſsima ſit, immo, vt ipſe ait, ſemper fiat. (*Idem enim*, inquit ille, *ſemper remedium accipitur, vt quocunque morbi initio ſanguinis detractio.*) rarò tamen in incremento adhibetur, ac proinde *in pluribus morbi temporibus idem non nunquam auxilium fertur.* Nam cum illud adverbium temporis, *nonnunquam*, non appellet ſupra principium, neceſſariò ſupra incrementum debet appellare. Parcant mihi delicatiores aures terminis logicis vtenti. Sic enim loqui neceſsitas cogit. Hunc verò eſſe legitimum huius loci ſenſum, facilè & euidenter demonſtrat modus loquendi, quo Hippocrates, & Galenus vtuntur, quoties ſermo incidit de purgatione humorũ turgentium. Aphoriſmo enim. 24. libri. 1. *In morbis acutis rarò &c. Quoniam rarò*, inquit Galenus, *humores turgent*. Qui quidem ſenſus plane videtur conuenire, vnuſq; & idem eſſe cum hac Galeni loquutione, quando dicit. *Incipientibus morbis acutis tantũ purgare vtiliter contingit aliquando*, id eſt, nonnunquam, interdum, græcè ἐνίοτε. Sed ſi ex Galeni phraſi *non*

In com. Apho. cit. *nunquam*, idem ſignificat ac rarò, ille que in incremento venas ſecuit rarò, & eius nouus expoſitor frequenter.

Rarò & frequenter ſimul ſtare nequeunt.
Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur.

Quam obrem cum erit (lector optime) nunc iudi-

iudicare, quanto melius doctissimus Vallesius Hispanorum medicorum Coriphœus, difficulter, rarò, atq; (vt illius verbis vtar) *si ad huc necessitas incidat*, inmorbi incremento cum Galeno venas aperuerit, quã eius hoc in loco expositor, ad suum, non Galeni placitum, frequenter esse secandas asseruerit. Sed vtinam auctorum verba non oscitanter a nonnullis legerentur, ab eis maximè qui se faciunt aliorum Aristarchos. Scripserat enim antea Vallesius, paulo supra in eodem capite. *Rectè dictum esse ab Hippocrate in principio & declinatione esse euacuandũ in morbis, elapso verò principio euntibusque morbis in vigorẽ, & multo magis in ipso vigore, melius esse quietem agere. Et cum sint,* addit ille, *duae maximae euacuationes, venae sectio & expurgatio, illam in principio locum habere multo magis quam in alio tempore, quia quo citius agitur, eo melius. Adeo vt dictum sit a multis veteribus, non esse vltra quartum secandam venam. Atq; adeo ab Auicenna semel dimissam sectionem non esse amplius suscipiendam. Vtrumq; verò errore.* Ac proinde statim Vallesius dixit, *non nunquam vtiliter sucipitur in incremento, cum aliquãdo dictorum aliquid est.* Hactenus Valles. Qui verò scire voluerit, cuius hic fuerit error, Auicennae, an eius interpretũ, legat Eustachiũ Rudium suae practicae libro. 3. Dicet curiosus medicus, hactenus demonstratum esse, rectè quidem Vallesium cum Galeno raro in incremento sanguinem de traxisse. At cum in statu sanguinẽ mittit, ab illo maximè dissentire, nam morbo consistente, inquit idẽ Galenus (loquens de venae sectione & expurgatione) horum neutrum oportet ad

lib. 4. meth. cap. 2.

De materia chirurg. in putrid. feb. cap. 21

Obiectio.

 hi-

hibere. Dic. enim Hippoc. & Galenus supponant in principio factam esse sufficientē euacuationem, quod ad illam attinet, rectè eos consulere in statu
lib. 6. Epid. melius esse quietem agere (alibi enim dixit. *Ex ad-*
sec. 2. 19. *hibitione contraria adhibere, & quiescere*) Verùm si ob aliquam causam, & finem adhuc necessitas euacuandi incidat, etiam in statu euacuare possumus. Possibilitas enim, vt venustè dicebat Auicen. est res
2. Aph. 29 ampla. Ita Antonius Musa, supra. *Quietē habere melius est*, satis prudēter ait. *Dixit verò melius esse, vt simul ostē dat posse moueri, quādo opus sit. Tamē aptius erat in principio moueri: quoniā circa initia & fines &c.* Hactenus Musa.

In ipsa autem vniuersali morbi declinatione venae sectione nonnunquam vtiliter vtitur Vallesius, pro auxilio attemperante viscera: forsan non ad suum, sed Auicen. placitum; qui in declinatione quartanae sanguinem detrahendum praecipit, dū
F. 1. 4. trat. ait. *Et in fine quartanae, si necessaria sit phlebotomia, au*
2. cap. 64. *de super eam.* Quam Auicennas refrigerationis gratia jubet faciendam, vt interpretatur expertissimus Nicolaus. Quia febris diuturnitate hu-
ca. de quar mores sunt super calfacti, ac proinde & viscera. In
tan. cacochymia enim sanguinem interdum detrahimus citra sanguinis redundantiam, non habita cacochymiae ratione, sed ob causam aliam adiunctā. Sic Galenus lib. tertio de loc. affec. ait. *Vbi verò*
cap. 7. *solum cerebrum infirmius, quod ad hanc dispositionem attinet, sanguinis detractione non indiget, quanuis ob aliam quā piam causam sanguis mitti possit.*

Sed quia Auctor expositionis tunc ad scopum permittentem cum Galeno confugit; secundo ad

famo-

famosam Galeni, & Auicennae auctoritatem docentium, vt initio ardentium febrium (deficiente virium robore) ad attẽperationem se conuertat medicus, refrigerantiaq; substituat, sciat ille pro horum auctorum conciliatione, in principio ardẽtiũ febrium (deficiente virium robore) ad attẽperatione m febrishos auctores se conuertere. Quia quanvis sit morbus expostulans, deficit alter scopus praecipuus virium consentiens. Quia indicatio praecipua sumitur à viribus, dexter enim oculus in virtute, sinister in morbo. Secus autẽ se res habet in statu, & declinatione morbi salubris. Non enim semper virium robur ad sanguinis detractionem in his temporibus sufficiens deficit. Solet enim saepius adesse. Nam tunc facultas naturalis, & vitalis (quae praecipuè requiritur ad venae sectionẽ) inquit Galenus (de statu loquens) fortiores sunt. Nimirum cum sint iam propè victrices. Quod si dicas esse fortiores respectu causae morbificae; tamẽ fatendum nõ est, ita esse debiles, vt si res postulet, vel venae sectionem, vel expurgationẽ non sustineat. *Obiectio.* Verùm consistente morbo, cũ iam natura cõcoquit, inquit Gal. superfluũ est euacuare, tũ propter alia, tũ quia facultas animalis maxima ex parte eo tẽpore est defatigata: naturalis verò & vitalis (quas omnes sub nomine δυνάμεως intelligit) valde laborans, quodammodo labefactata, & oppressa, (non quòd reuera per essentiã sint debiles) atq; ita inquit ille. *Adhuc remedijs in morbi vehemẽtia adhibitis magis opprimitur, & proprijs opibus direptis infirmior redditur, & lædẽtibus causis magis succũbit, morbiq; auctores nullã* *Respon.* *De opt. sec. ad Trasyb. cap. 40, & 41.*

tenus expellere potest. Siquidē remedia cū in primis praeter naturā sint, necessariò & facultatē adhibita vexāt, secūdò cū naturalia morbosis permixta sint, nihilominus bonorū, quā malorū detractio fit. Vbi aduerte aliud esse apud Gal. vires dissolui, aliud vexari aut opprimi. Primū enim imbecillitatem per essentiam, secundum per aggrauationem significat. Ex quibus colligo, duplici nomine in vigore non esse euacuandum per venae sectionem vt plurimùm ratione morbi; quia non adest expostulās, sola enim remanet cacochymia, cui debetur expurgatio. Secūdo quia facultas (sub qua vires intelliguntur) infirmior ex euacuatione redditur. Et haec duo satis acutè significauit Auicennas, fidus Galeni interpres, cum dixit, (dum de febrium cōtinentiū curatione agit) *Tunc non phlebotomes in statu eius, cum non sit ei intentio, & fortasse interficit propter aduentum debilitatis virtutis.* Sic ex Auicenna ea debilitas quae ex euacuatione aduenit, est quae interficit, non quae adest, vt male intellexit expositor. Quòd autē in morbis salubribus, praecipuè febribus in statu, nedum in declinatione facultas (quam dixit vexari Galenus) non sit in essētia debilis (haec enim non solùm venae sectionē, sed expurgationem prohibet) sed tantùm in statu oppressa onere cacochymiae, quemadmodum in principio plenitudinis sarcina, apertè cōstat. Quia si ita esset, quòd in his temporibus vires essent dissolutae, in declinatione, seu vltima status parte ne expurgatio quidem cōueniret. Haec etenim licet secundū aliquos minus, adhuc tamen secundum alios, maius virium robur respectu venae sectionis requirit

In vigore vt plurimū non fit euacuatio ratione morbi

F. 1. 4. tract. 2. cap. 45.

requirit. Adde etiam quòd natura nullam salubrē faceret crisim.

Inde videre est quā falso oppositionis redargua-tur Vallesius ab eius vitiligatore. Sed nihil mirum. Nam quemadmodum Luna tunc plena est, cum Soli in suo motu est diametra, sic ille, cum in suis exercitationibus se se Vallesio opponit; eum corri-git, ei resistit, mortuū mordet, & cum eius vmbra depugnat. At *CVM mortuis non nisi laruae luctan-tur*. Vnde nō illepide Philostratus Aeliano sophis-tae, mortui Gynnidis accusationem paranti, mira-turum se dixit, si viuum accusasset. li. 3. de dic. decre. c. 2 Plinius in praefat. Cael. Rhod. lib. 21. cap. 32.

Nunc telis peritore meum post fata cadauer,
Audet, vel lepus exanimi insultare leoni. Ex Graeco Epigr 4.

Restat nunc breuiter suo ordine satisfacere aliqui-bus suarum assertionū, & rationibus quibus quae libet illarum fulcitur. Prima Conclusio, in qua pro-bat, sanguinis missionem suum sibi praecipuum locum vendicare in morborum initijs, tam per se est vera, vt minimè indigeat probatione. Ego verò

Quae vera audiui, taceo, & contineo optumè;
Sin falsum, aut vanū, aut fictum est, continuo palam est, plenus rimarum sum, hac & illacque perfluo. Terent. in Eunuch.

Ad secundā assertionem, qua probat in morborū incrementis etiam venas esse secandas, ex dictis patet quando in augmento sanguis mitti possit, & quando minimè, & quomodo sit intelligendus Gal. locus, in quo in incremento sanguis mittitur.

Ad primam rationem, quę probat adhuc per stā-dum in venae sectione, dum incitatur fluxio in pu-

 tredinis

ræcedinis locum, respondeo sanguinis detractionem in his febribus continentibus ratione euacuationis fieri; & si reuulsionis etiam gratia, adhuc in
lib. 8. de san. gui. miss. c. 7. & lib. 22 Epist. 5. principio fluxionis fieri, vt probat Augenius. Ad Aristotelis maximam, *medium se habet vtrumlibet ad vtrumlibet*, respon. intelligi de medio phisico, & naturali, vt medij colores participat ex tremos; non de medio successionis, quale se habet augmentú ad principium, & statum. Nam medium dicitur, quia post principium immediatè succedit, nó quòd participet pricipij rationem & naturam, cum principium tantùm cruditatem includat, incrementum manifestã coctionẽ. Immo quia magis participat vigoris naturam, sub vigore probauimus includi. Quòd autem medium successionis extremorum non sit particeps, patet exemplo in instanti temporis, quod licet sit medium successionis, non participat extrema, quae sunt diuisibilia, ipsum tamen Istans indiuisibile.

Ad quartam & vltimam assertionem, qua defendit venaesectionem in declinatione vniuersali nõ esse necessariam, nec vtilem, cum bona illius venia falsissima cum sit, si absolutè, & vt iacet, absq; distinctione intelligatur, tacere non possum. Nã quẽadmodum datur conualescentia vera, & falsa, ita & declinatio. De vera declinatione rectè quidẽ stabilita est conclusio, & sic Gal. *Post veram declinationẽ* inquit, *Iã tẽpus refectionis instat*. Secus se res habet in non vera, imperfecta, & nõ integra. Nã in hac (quẽ admodũ in conualescentia non vera) sanguis mitti potest refrigerationis aut alterius finis gratia. Quis hoc

hoc dixit? insignis medicus Vallesius. Quis hoc fecit? Archiatros Vallesius, non quòd esset *Alcalde de oficio, como dize* noster expositor, sed quòd reuera melius quam ille Galenum calluisset. Melius namque calluit Vallesius Galenum, quam ipse Vallesiũ.

Et haec dicta sint circa opportuna tempora ad sanguinis missionem in febribus praecipuè, quando videlicet eiusdẽ morbi nomine illa exercetur.

In huiusmodi verò tractatione mihi videor, minimè oleum, & operam (vt in prouerbio est) perdidisse, si illud vnum intelligas (benigne lector) ribique certò persuadeas, me non animi morbo, sed vnius veritatis inuestigandae gratia, in hanc palaestram descendisse: atq; eo esse contentum, quando assequi illam mihi non liceat, si meo labore & opera alijs stimuli ad mouẽantur, & illius inueniẽdae, & iuuandae rei publicae occasio offeratur.

Nam nunquam non mihi arrisit Cœlij Calcagnini dictum. *Proficiendum dum scribimus, scribendum dum proficimus. Deniq; satius est male, modo non pessimè, scribere, quam nihil.*

Sed vt medici praesertim Tyrones, quibus haec scripsi, non doctioribus (ego enim is sum qui more pithagorae profitear μ[illegible] διδάσκειν, ἀλλὰ κοινωνεῖσθαι, non docere, sed communicare) instructi iam Hippo. & Galeni praeceptis, quando in augmento, & vigore ab euacuatione sit cessandum, quando verò agendũ praecipuè in augmento, id[illegible] eiusdẽ morbi nomine, operae pretium duxi alios adducere casus, quibus etiam in his tẽporibus liceat euacuare.

Cogimur interdum iterare venae sectionem re

 vulsionis

valsionis gratia, vt quando humor de nouo in aliquam partem principem decumbere videtur; & dubium est ne ibi figatur, ac inhaerescat: aut si dolor aliquis infestans parte aliquã occupauerit. Sed haec curatio ratione noui morbi superuenientis fit, ac proinde in principio alterius morbi eu cuamus. Contingit & interdum iterare venae sectionem in augmento vacuationis gratia per superuẽtum noui morbi V.G. Si intermittens febris in cõtinuam transeat, sed hoc nõ est propriè operari in augmento. Nam tunc morbus superueniens est in principio. Similiter agimus quãdo plures complicantur morbi. Nam tunc temporis iuxta Gal. doctrinam non inconuenit esse in augmento vnius, vel in vigore, & esse in principio alterius morbi, eo quod confundantur tempora diuersorum morborum. Fit etiam aliquando vt materia iam cocta, morbus denuò recrudescat, ac iterũ efferbescat, & tunc in principio sanguinem detrahimus, quidquid alij dicant morbo recrudescente sanguinem non esse mittendum.

lib. de tot. mor. temp. cap. 7.

Tandem huic nostro discursui vltimam imponẽs manum, acutissimi Cardani in hanc rem egregiã auctoritatem adducam qui post multas Hippocratis historias relatas, in quibus tam in augmento quam in statu venas secuit, & expurgauit Hippoc. maximè in diuturnis morbis, ita concludit. Ideo fieri potest, vt status prioris morbi sit initiũ abcessus in cerebro, vel pulmone, vel sub latere, & tunc purgare licet, & venã secare, vt hoc non te lateat.

lib. 2. Aph. 29.

AD

AD LECTOREM.

Viue, vale. Si nondum nosti rectius istis,
Vtere iam dictis mecum: aut quaere his meliora. *Isocrates ad Nicoclem.*

LAVS ET HONOR DEO OPT. MAX.
semperq; Virgini, eius genitrici Mariae, &
sanctissimis Diuis, Hyeronimo Doctissi-
mo, & Francisco humilissi-
mo patronis.

